

РОЗРОБКА ТЕХНІЧНИХ РІШЕНЬ ТА ПРАВО ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Промислова власність

— це вид інтелектуальної власності, який охоплює права на такі об'єкти промислової власності, як

- ◆ винаходи,
- ◆ корисні моделі,
- ◆ промислові зразки,
- ◆ товарні знаки,
- ◆ знаки обслуговування,
- ◆ фірмові найменування та географічні зазначення про походження товарів передбачені Паризькою конвенцією з охорони промислової власності.

Промислова власність розуміється в найбільш широкому значенні і поширюється на промисловість, торгівлю, сільське господарство, добувну промисловість, медицину, на всі продукти промислового чи природного походження, наприклад: вино, зерно, тютюновий лист, фрукти, худобу, копалини, мінеральні води, пиво, квіти, борошно тощо.

Право промислової власності - це сукупність норм, що регулюють майнові та особисті немайнові відносини, які виникають у процесі створення, оформлення та використання результатів науково-технічної творчості, правовим режимом використання цих об'єктів та захистом прав авторів і патентовласників.

До джерел права промислової власності належить Конституція України (статті 41, 54), ЦК України (глава 39), закони України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", "Про охорону прав на промислові зразки", "Про охорону прав на знаки для товарів та послуг", "Про охорону прав на сорти рослин", міжнародні угоди, до яких приєдналася Україна - Паризька конвенція про охорону промислової власності (1883 р.), Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків та інші.

Промислова власність

— це вид інтелектуальної власності, який охоплює права на такі об'єкти промислової власності, як винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки, знаки обслуговування, фірмові найменування та географічні зазначення про походження товарів, а також припинення недобросовісної конкуренції, передбачені Паризькою конвенцією з охорони промислової власності. Промислова власність розуміється в найбільш широкому значенні і поширюється на промисловість, торгівлю, сільське господарство, добувну промисловість, медицину, на всі продукти промислового чи природного походження, наприклад: вино, зерно, тютюновий лист, фрукти, худобу, копалини, мінеральні води, пиво, квіти, борошно тощо.

Є окрема група об'єктів, які можна назвати нетрадиційними результатами інтелектуальної власності:

1. наукові відкриття,
2. топографії (компонування) інтегральних мікросхем,
3. раціоналізаторські пропозиції,
4. селекційні досягнення у рослинництві (сорти рослин, породи тварин),
5. комерційні таємниці тощо.

Серед об'єктів промислової власності далі будуть розглянуті:

- винаходи (корисні моделі);
- промислові зразки;
- знаки для товарів і послуг (торговельні марки);
- топографії інтегральних мікросхем;
- раціоналізаторські пропозиції;
- "ноу-хау" тощо.

Відмінності між правом промислової власності та авторським правом

Право промислової власності разом із авторським правом та суміжними правами утворюють систему права інтелектуальної власності. Однак ці дві підгалузі мають низку істотних відмінностей:

- Авторське право та суміжні права захищають зовнішнє вираження творчості, тобто конкретну форму вираження твору. Право промислової власності захищає форму реалізації ідеї. Наприклад, якщо ви винайшли новий спосіб приготування яєчні, і ваш спосіб є патентоздатним, ви зможете отримати патент на цей спосіб. При цьому право промислової власності охоронятиме сам спосіб — ви зможете подати судовий позов до будь-кого, хто використає запатентований вами спосіб, а авторське право охоронятиме текст вашого патенту або текст буклету із описом цього способу — наприклад, якщо спосіб ви розробили у співавторстві з вашим колегою по роботі, але текст буклету писали лише ви самі — авторське право дозволить вам заборонити колезі використовувати написаний вами текст буклету попри те, що він може бути одним із власників патенту.
- Більшість об'єктів промислової власності потребують реєстрації у країні, де зацікавлена особа прагне отримати правовий захист, для того, аби особа, якій належать права на ці об'єкти, могла захищати свої інтереси посилаючись на положення національного законодавства. Авторське право не потребує виконання жодних формальностей збоку зацікавленої особи, включно із необхідністю реєстрації [1] для того аби його об'єкти отримали юридичний захист з боку держави. Це, однак, не означає, що об'єкти авторського права можуть реєструватись на добровільних засадах із метою спростити процес доведення авторства у суді.

Незважаючи на наведені вище відмінності, авторське право, суміжні права та право промислової власності оперують спільними термінами (авторство, новизна, заборона несанкціонованого використання і т.і.) і мають спільні механізми реалізації і захисту прав.

Винахід — це рішення утилітарного завдання (продукт творчої діяльності) в будь-якій галузі промисловості або іншій сфері суспільно корисної діяльності людини, **що 1) відповідає** визначенням законодавством **умовам надання правової охорони і 2) визнане** як винахід компетентним державним органом.

Корисна модель — результат творчої діяльності людини в галузі технології, яка пов'язана з **конструктивним виконанням** пристрою.

Промисловий зразок — результат творчої діяльності людини у галузі **художнього конструювання**.

Товарний знак (знак для товарів і послуг, торговельна марка) — це один із засобів ідентифікації товарів або послуг, тобто позначення, здатне відрізнити товари або послуги однієї особи від товарів або послуг іншої особи.

Наукове відкриття — встановлення невідомих раніше, але об'єктивно існуючих **закономірностей, властивостей і явищ** матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання. Право на наукове відкриття засвідчується дипломом та охороняється у порядку, встановленому законом. На географічні, археологічні і палеонтологічні відкриття, також на відкриття корисних копалин і в галузі суспільних наук **дипломи не видаються**.

Топографія інтегральної мікросхеми (ІМС) — зафіксоване на матеріальному носії **просторово-геометричне розміщення** сукупності елементів інтегральної мікросхеми та з'єднань між ними.

Раціоналізаторська пропозиція — **визнана юридичною особою** пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері діяльності (наприклад, вона передбачає зміну або удосконалення конструкції виробу, технології виробництва, складу матеріалу).

Селекційним досягненням у рослинництві є новий **сорт рослин** — окрема група рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція), що незалежно від того, задовольняє вона повністю або ні умов і надання правової охорони за проявом ознак, породжених певним генотипом чи певною комбінацією генотипів.

Селекційним досягненням **у тваринництві** є створена внаслідок цілеспрямованої творчої діяльності **група племшних тварин** (порода, породний тип, лінія, сім'я тощо), яка має нові високі генетичні ознаки, що **стійко передаються** їх нащадкам.

"Ноу-хау" — це **конфіденційна інформація** наукового, технічного, виробничого, адміністративного, фінансового, комерційного або іншого характеру, що практично застосовується у діяльності, яка ще **не стала загальним надбанням**.

Фірмове (комерційне) найменування — це позначення, що відноситься до розрізняльних знаків і включає в себе назву, терміни або найменування, що служать для того, **щоб розпізнати фірму та її ділову діяльність і відрізнити її від інших виробників**.

У той час, як товарні знаки (або торговельні марки) відрізняють товари і послуги одного виробника від іншого, найменування фірми ідентифікує все підприємство безвідносно до товарів або послуг, що реалізуються нею на ринку, і є символом репутації і реноме відповідної фірми. Таким чином, фірмове найменування є її цінним активом, а також джерелом корисної інформації для споживачів. Тобто, охорона найменувань відповідає інтересам як виробників, так і споживачів, у рівній мірі зацікавлених у тому, щоб були передбачені правові інструменти, що запобігають використанню фірмового найменування способами, що призводять до помилки або до зловживання. Фірмові найменування є об'єктом охорони законодавства більшості країн, однак правові режими, що регулюють їх використання, змінюються в широких межах від країни до країни. Як правило, вони визначаються комбінацією положень цивільного, торгового законодавства, а також законів, що регулюють діяльність компаній, використання товарних знаків і/або законів в області несумлінної конкуренції і/або спеціальних законів з фірмових найменувань. У багатьох країнах передбачена система реєстрації фірмових найменувань, хоча між ними є значні відмінності за територіальним обхватом (місцеве і/або національне), а також з точки зору правових наслідків реєстрації.

Назва місця походження товару (географічне зазначення) — назва географічного місця (країни, регіону, місцевості), що служить для позначення товару, який походить з вказаного географічного місця, і особливі властивості якого пов'язані з природними і людськими факторами, притаманними даному місцю. В Україні правова охорона надається на підставі реєстрації згідно із Законом України "Про охорону прав на зазначення походження товарів". "**Champagne**", "**Cognac**", "**Chianti**", "**Pilsen**", "**Havana**", "**Tequila**" — ось деякі добре відомі приклади назв, що асоціюються у всьому світі з виробами певного характеру і якості. Однією загальною відмінною ознакою всіх цих назв є їх функція позначення існуючих місцевостей, міст, районів або країн. Однак коли сьогодні ми чуємо "**Champagne**", ми швидше думаємо про ігристе вино, ніж про район Франції, "**Cognac**" ми асоціюємо з алкогольним напоєм, витриманим у дубових бочках, а не з маленьким французьким містом, "**Chianti**" примушує нас думати про червоне італійське вино, а не про район на півдні Флоренції, "**Pilsen**" нагадує нам про пиво, але не про місто в Чеській Республіці і "**Tequila**" про спиртний напій, перегнаний з кактуса, а не про місто в штаті Джаліско, Мексика. Ці приклади показують, що географічні вказівки можуть набувати високої репутації і тому бути цінними комерційними активами. Саме з цієї причини вони часто зазнають незаконного привласнення, контрафакції або фальсифікації, і їх охорона національна, а також міжнародна надзвичайно бажана.

Недобросовісною конкуренцією є будь-які дії господарюючих суб'єктів, які суперечать правилам та чесним звичаям у підприємницькій діяльності. Відповідно до міжнародних правових норм, зокрема Паризької конвенції з охорони промислової власності, актами недобросовісної конкуренції вважаються всі дії, що можуть будь-яким чином викликати

1. сплутування стосовно підприємства, продукції або промислової чи торговельної діяльності конкурента;

2. неправдиві твердження при здійсненні комерційної діяльності, що дискредитують підприємство, продукцію або промислову чи торговельну діяльність конкурента;
3. інформація, використання якої при здійсненні комерційної діяльності може ввести в оману стосовно характеру, способу виготовлення, якості та кількості товарів.

Відповідно до Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції" недобросовісною конкуренцією визначаються такі дії:

- ◆ неправомірне використання чужих позначень, рекламних матеріалів, упаковки, в тому числі фірмових найменувань, знаків для товарів і послуг;
- ◆ неправомірне використання товару іншого виробника, копіювання зовнішнього вигляду виробу;
- ◆ дискредитація господарюючого суб'єкта (підприємця);
- ◆ купівля-продаж товарів, виконання робіт; надання послуг із примусовим асортиментом;
- ◆ схилення господарюючого суб'єкта (підприємця) до розірвання договору з конкурентом;
- ◆ досягнення неправомірних переваг у конкуренції;
- ◆ розголошення комерційної таємниці;
- ◆ схилення до розголошення комерційної таємниці;
- ◆ неправомірне використання комерційної таємниці тощо.

Патентне право

— частина цивільного права, яка визначає правовідносини (права і обов'язки), що виникають у зв'язку зі створенням і використанням (технічною реалізацією, впровадженням у виробництво та науку і т. ін.) об'єктів промислової власності .

Під патентом розуміється документ, що видається від імені держави особі, яка подала заявку у встановленому законом порядку, на підтвердження його прав на винахід, корисну модель або промисловий зразок.

Патент – це охоронний документ, що засвідчує

- ◆ пріоритет,
 - ◆ авторство і
 - ◆ право власності
- на відповідні **об'єкти**

Пріоритет - **Першість у часі**, яка встановлюється у порядку, визначеному **патентним законодавством** .

встановлюється

- ◆ за датою надходження в Патентне відомство заявки, що містить заяву про видачу патенту, опис, формулу винаходу
- ◆ за датою більш ранньої, ніж зазначена дата:

- ◆ за датою подачі першої заявки в державі - учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності;
- ◆ за датою надходження додаткових матеріалів до раніше поданої в Патентне відомство заявці;
- ◆ за датою надходження в Патентне відомство більш ранньої заявки того ж заявника

В Україні **Патентне відомство** – Держпатент.

Під **правом авторства** розуміється право визнаватися автором винаходу.

Під **виключним правом** розуміється те, що використання відповідного об'єкта можливе або самим правовласником, або з його прямого дозволу.

Основні поняття і положення

У Законі «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» нижченаведені терміни вживаються у такому значенні:

Установа - центральний орган виконавчої влади у сфері правової охорони об'єктів промислової власності;

Апеляційна палата - колегіальний орган Установи для розгляду заперечень проти набуття прав на об'єкти інтелектуальної власності;

секретний винахід (секретна корисна модель) - винахід (корисна модель), що містить інформацію, віднесену до державної таємниці;

службовий винахід (корисна модель) - винахід (корисна модель), створений працівником:

- ◆ - у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачене інше;
- ◆ з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва і обладнання роботодавця;

роботодавець - особа, яка найняла винахідника за трудовим договором (контрактом);

патент на винахід - різновид патенту, що видається за результатами кваліфікаційної експертизи заявки на винахід;

деклараційний патент на винахід - різновид патенту, що видається за результатами формальної експертизи та експертизи на локальну новизну заявки на винахід;

деклараційний патент на корисну модель - різновид патенту, що видається за результатами експертизи заявки на корисну модель;

патент (деклараційний патент) на секретний винахід - різновид патенту, що видається на винахід, віднесений до державної таємниці;

кваліфікаційна експертиза (експертиза по суті) - експертиза, що встановлює відповідність винаходу умовам патентоздатності:

- ◆ новизні,
- ◆ винахідницькому рівню,
- ◆ промисловій придатності;

експертиза на локальну новизну - складова частина кваліфікаційної експертизи, що встановлюється за виданими в Україні патентами на винаходи і поданими до Установи заявками на видачу патентів;

формальна експертиза (експертиза за формальними ознаками) – експертиза, у ході якої встановлюється належність зазначеного у заявці об'єкта до переліку об'єктів, які можуть бути визнані винаходами (корисними моделями) і відповідність заявки та її оформлення встановленим вимогам;

ліцензія - дозвіл власника патенту (**ліцензіара**), що видається іншій особі (**ліцензіату**), **використання** об'єкта промислової власності (винаходу корисної моделі і т.д.) на певних **умовах**;

заявка - сукупність документів, необхідних для видачі Установою патенту (деклараційного патенту) на об'єкт промислової власності (винахід чи деклараційного патенту на корисну модель);

заявник - особа, яка подала заяву;

пріоритет заявки (пріоритет) - першість у поданні заявки;

дата пріоритету - дата подання заявки до Установи чи до відповідного органу держави-учасниці Паризької конвенції з охорони промислової власності, за якою заявлено пріоритет;

міжнародна заявка - заявка, подана згідно з Договором про патентну кооперацію;

Реєстр - Державний реєстр патентів і деклараційних патентів України на винахід, Державний реєстр деклараційних патентів України на винаходи, Державний реєстр деклараційних патентів України на корисні моделі, Державний реєстр патентів і деклараційних патентів України на секретні винаходи, Державний реєстр деклараційних патентів України на секретні корисні моделі.

Основний винахід - юридичне не зв'язаний з якимись іншими винаходами і може бути застосований сам по собі.

Додатковий винахід представляє собою вдосконалення іншого (основного)

винаходу в цілому або частково і не може бути без його застосування використаний.

Строк дії

- ◆ патенту на винахід становить 20 років від дати подання заявки
- ◆ деклараційного патенту на винахід становить 6 років від дати подання заявки
- ◆ на корисну модель -10 років.

Строк дії патенту на винахід, об'єктом якого є **лікарський засіб, засіб захисту тварин, засіб захисту рослин тощо**, використання якого потребує дозволу відповідного компетентного органу може бути **продовжено** за клопотанням власника цього патенту **на строк**, що дорівнює **періоду між датою подання заявки та датою одержання такого дозволу, але не більше ніж на 5 років**.

Строк дії патенту (деклараційного патенту) **на секретний винахід і деклараційного патенту на секретну корисну модель** дорівнює строку засекречування винаходу (корисної моделі), але **не може бути довшим** від визначеного за цим Законом строку дії охорони винаходу (корисної моделі).

Обсяг правової охорони, що надається патентом, **визначається формулою** винаходу (корисної моделі). **Тлумачення** формули повинно здійснюватись в межах опису винаходу (корисної моделі) та відповідних креслень. Дія патенту, **виданого на спосіб** одержання продукту, **поширюються і на продукт, безпосередньо одержаний цим способом**.

Автори і власники охоронних документів

Автором винаходу (корисної моделі, промислового зразка, раціоналізаторської пропозиції) **визнається фізична особа, творчою працею якої він створений**. Якщо винахід (корисна модель і т.д.), створена спільною працею декількох фізичних осіб, всі вони визнаються **співавторами**.

Співавтори об'єкту, які створили його спільною працею, **мають рівні права** на одержання патенту, якщо **інше не передбачено** угодою між ними.

У разі **перегляду умов** угоди щодо складу **Співавторів** Установа за спільним клопотанням осіб, зазначених у заявці як **Співавтори**, а також авторів, не зазначених у заявці як таких, **вносить зміни** до відповідних документів у порядку, що встановлюється Установою.

Помічники і содіючі **не визнаються авторами**.
(Один з сошкою, семеро з ложкою)

Авторство є невідчужуваним особистим і охороняється безсгровоко.

Згідно з чинним Законом право одержання патенту можуть мати

- ◆ автор,

- ◆ роботодавець,
- ◆ правонаступник або
- ◆ перший заявник.

Таким чином **власником** патенту на винахід (корисну модель) може бути:

- ◆ • автор (співавтори);
- ◆ • спадкоємець (спадкоємці) автора (співавторів);
- ◆ • фонд винаходів України (відносно винаходів), якщо автор (співавтори) передає виняткове право на використання винаходу державі;
- ◆ • роботодавець, якщо між автором і ним укладений договір про віддачу права на патент
- ◆ • інша фізична або юридична особа, якій автор (співавтори) по договору передав право на отримання патенту до внесення до Державного реєстру винаходів (корисних моделей) України.

Право на одержання патенту має роботодавець, якщо винахід (корисну модель) створено у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи за дорученням роботодавця при складанні письмового договору з винахідником. Якщо роботодавець протягом 4-х місяців від дати одержання письмового повідомлення від винахідника про створений ним винахід не подасть заявки до Установи, то **право на одержання** патенту переходить до **винахідника**.

Винахідник або роботодавець може **передавати** належне йому право на одержання патенту **Фонду винаходів України**.

При **створенні винаходу роздільною працею** право на одержання патенту на винахід належить заявнику, заявка якого **має більш ранню дату** подання до установи (або заявленого пріоритету), за умови, що вказана заявка не вважається відкликаною, не відкликана або не відхилена.

Ніхто не має права використати об'єкт, на який видано патент, **без згоди** власника патенту, крім умов, оговорених в Положенні (на борті морських і річкових суден, що тимчасово перебувають на Україні і т.д.) [19].

Будь-яка фізична або юридична особа, яка **до дати пріоритету винаходу**, який охороняється патентом, і **незалежно від автора** створила і використала на території **України тотожне винаходу рішення** або зробила необхідні приготування до використання, **зберігає право** на подальше безкоштовне **використання** рішення без розширення його обсягу (**право попереднього використання**).

Іноземні особи мають рівні з особами України **права**, передбачені чинним Законом, відповідно до міжнародних договорів України чи на основі принципу взаємності. Іноземні та інші особи, що **проживають** чи мають постійне місцезнаходження **поза межами України**, у відносинах з Установою реалізують свої права **через представників** у справах інтелектуальної власності, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

Будь-яка особа **має право запатентувати** винахід (корисну модель) **в іноземних державах**.

До подання заявки на одержання охоронного документа на винахід (корисну модель) в орган іноземної держави заявник **зобов'язаний**

- ◆ подати заявку до Установи і
- ◆ повідомити Установу про наміри здійснити таке патентування.

У разі **відсутності заборони, протягом трьох місяців** від дати знаходження цього повідомлення до Установи заявку на право одержання патенту на винахід (корисну модель) може бути **подано в орган іноземної держави**. Установа може в необхідних випадках дозволити запатентувати винахід (корисну модель) в іноземних державах раніше зазначеного строку.

Якщо патентування винаходу проводиться за процедурою Договору про патентну кооперацію, міжнародна заявка подається до Установи. **Витрати**, пов'язані з патентуванням винаходу (корисної моделі) в іноземних державах, **несе заявник** або за його **згодою інша особа**.

Дата подання і пріоритет заявки

Датою подання заявки **є дата одержання Установою матеріалів**, що містять:

- ◆ клопотання у будь-якій формі про видачу патенту, викладене українською мовою;
- ◆ відомості, що дозволяють встановити особу власника, викладені українською мовою;
- ◆ частину, яка **зовнішньо нагадує опис винаходу** (корисної моделі), викладену українською або іншою мовою. В останньому разі для збереження дати подання заявки переклад цієї частини українською мовою повинен надійти до Установи протягом двох місяців від дати подання заявки.

Якщо **Установа вважає**, що на момент одержання **матеріали заявки не відповідають усім вимогам**, то воно **повідомляє** про це заявника. Для внесення змін до матеріалів надається **два місяці від дати одержання заявником** повідомлення Установи. Якщо у цей строк невідповідність **буде усунена**, то датою подання заявки буде дата одержання Установою виправлених матеріалів. У протилежному випадку заявка вважається **неподаною**, про що заявнику надається повідомлення.

Якщо в заявці **є посилання на креслення**, але таке креслення **не надійшло** до установи на дату одержання заявки, **Установа повідомляє** про це заявника і пропонує за його вибором **надіслати** креслення **чи виключити** посилання на нього у заявці.

Якщо креслення до заявки не надійдуть до Установи протягом **двох місяців** від дати **одержання заявником повідомлення** Установи, то датою подання заявки в цьому випадку **буде дата отримання креслень Установою**. Якщо у цей строк заявник не зробить запропонованого йому вибору, **то заявка вважається неподаною**, про що надсилається повідомлення.

Рішення про встановлення дати подання заявки (додаток 14) Установа надсилає заявнику після **надходження документу про сплату збору** за подання заявки. У разі порушення цих вимог, зазначене рішення **не надсилається**, а заявка **вважається відкликаною**.

Заявник має **право на пріоритет попередньої заявки** на такий же винахід (корисну модель) протягом **12 місяців від дати подання попередньої заявки** до Установи чи до відповідного органу держави-учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності, **якщо на попередню заявку не заявлено пріоритет**.

Заявник, який **бажає скористатися правом пріоритету**, протягом **трьох місяців від дати подання заявки**, подає до Установи **заявку на пріоритет** з посиланням на дату подання і номер попередньої заявки та її копію, а якщо ця заявка була подана **в іноземній державі-учасниці Паризької конвенції** про охорону промислової власності, то повинен бути **переклад українською мовою**. У межах цього строку зазначені матеріали **можуть бути змінені**. Якщо ці матеріали подано **несвоєчасно**, право на пріоритет заявки вважається **втраченим**, про що заявнику надсилається повідомлення.

Щодо заявки в цілому чи окремого пункту формули винаходу (корисної моделі) може бути **заявлено пріоритет кількох попередніх заявок**. При цьому строки, початковою датою яких є дата пріоритету, обчислюються від **найбільш ранньої дати пріоритету**. **Пріоритет поширюється** лише на ті **ознаки** винаходу (корисної моделі), які зазначені **в попередній заявці**, пріоритет якої заявлено. Якщо деякі **ознаки** винаходу (корисної моделі) відсутні у формулі винаходу (корисної моделі), що викладена у попередній заявці, то для надання права пріоритету достатньо, щоб в **описі попередньої заявки були точно вказані ці ознаки**.

Якщо за попередньою заявкою **діловодство** у Установі не закінчено, то з надходженням заяви про пріоритет **попередня заявка вважається відкликаною** в частині, на яку заявлено пріоритет.

Авторська винагорода

Винагорода від винаходу виплачується протягом терміну дії патенту по договору між автором і власником патенту **в розмірі не менше**:

- ◆ 10% прибутку, щорічно одержуваного власником патенту від використання;
- ◆ 20% від сум, одержаних після продажу ліцензії;
- ◆ 2% від частки собівартості, якщо позитивний ефект не впливає на отримання прибутку.

Винагорода від промислового зразка по договору з власником складає не менше:

- ◆ 5 кратного розміру мінімальної зарплати за кожний рік використання;
- ◆ 20% від продажу ліцензії.

Право на винагороду по рацпропозиції зберігається протягом **2 років** з початку використання на підприємстві, що видавало посвідчення, і складає не менше:

- ◆ 10% прибутку;
- ◆ 2% від частки собівартості, якщо корисний ефект не впливає на прибуток.

Винагорода виплачується не пізніше 3 місяців після закінчення кожного року або надходження виторгу від продажу ліцензії.

У авторів і заявників є право на відшкодування збитків.

Згідно чинного законодавства з питань охорони промислової власності, **суди** відповідно їхньої компетенції **розглядають суперечки про:**

- ◆ авторство на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин;
- ◆ встановлення власника охоронного документа;
- ◆ порушення майнових прав власника охоронного документа;
- ◆ укладання і виконання ліцензійного договору;
- ◆ винагороду автора (ів);
- ◆ право попереднього користувача;
- ◆ компенсацію;
- ◆ визнання охоронного документа недійсним, а також інше.

Держава повинна стимулювати винахідницьку діяльність, надаючи авторам **організаційну, матеріальну, технічну і іншу допомогу (поки тільки декларується).**

Крім того, **держава встановлює** винахідникам і особам, які використовують винаходи (корисні моделі) **пільгові умови оподаткування та кредитування**, надає їм інші пільги відповідно до чинного законодавства України.

Винахідникам вискоєфективних використовуваних винаходів (корисних моделей) може присвоюватись звання "**Заслужений винахідник України**".

Охорона прав на фірмові найменування та знаки для товарів і послуг

Основні поняття і положення

Розрізняльні знаки — визначаються як **фонетичні** або **візуальні засоби**, зокрема слова і зображення, що застосовуються в економічній і соціальній сферах для зазначення осіб, а також позначення товарів і послуг, які цими особами постачаються для того, щоб їх **розрізнити** і надавати можливість широкому загалу їх **розпізнавати**.

Розрізняльні знаки включають

- ◆ імена, прізвища або фірмові найменування, які **ідентифікують фізичних або юридичних осіб** ("фірмове найменування");
- ◆ комерційні позначення, які позначають торговий фонд або підприємство;
- ◆ знаки для товарів і послуг якої-небудь особи ("товарний знак");

- ◆ найменування місця походження товарів, що складається з назви місцевості, з якої походять товари, за умов, що якість товарів залежить від природних або людських факторів місцевості ("назва місця походження товару");
- ◆ географічні зазначення, тобто зазначення про місцевість, звідки походять товари, якщо назва місцевості користується репутацією стосовно до цих товарів ("географічне зазначення");
- ◆ зазначення походження, що є простими, прямими або непрямыми, вказівками на походження товарів з певного географічного місця ("зазначення походження").

Фірмове найменування — це позначення, що відноситься до розрізняльних знаків і до об'єктів промислової власності відповідно до Статті 1 Паризької конвенції з охорони промислової власності. Воно слугує для розпізнавання підприємства, виділення його серед інших. Фірмове найменування вказує на підприємство без будь-якого посилання на товари, що постачаються на ринок, або на послуги, що ним надаються.

Цей розрізняльний знак **характеризує репутацію і положення підприємства** в цілому і тому є цінним надбанням того підприємства, якому належить.

Оскільки фірмове найменування слугує для розпізнавання суб'єктів на ринку, то у випадку використання однакових або схожих фірмових найменувань різними особами споживачі можуть бути введені в оману.

З метою запобігання введення споживачів в оману, незаконного використання фірмового найменування, що є актом недобросовісної конкуренції (отримання прибутків за рахунок використання чужої репутації), в більшості країн фірмовому найменуванню надається охорона. Охорона фірмових найменувань передбачена Статтею 8 Паризької конвенції, але вона має декларативний характер, тому правові режими, на підставі яких здійснюється їх охорона, в різних країнах значною мірою розрізняються. Найчастіше фірмове найменування або його частина реєструється як товарний знак на ім'я власника фірмового найменування.

Оскільки Україна є учасницею Паризької конвенції, то на неї поширюються положення Конвенції, але спеціальне законодавство щодо охорони фірмових найменувань в Україні відсутнє.

Знак для товарів і послуг (торговельна марка, товарний знак) — позначення, що служить для відзнаки відповідно для товарів і послуг, які виготовляються або надають одні фізичні або юридичні особи, від однорідних товарів і послуг, які виготовляють і надають інші фізичні або юридичні особи.

Товарний знак — це один із досить впливових правових засобів підвищення ефективності і технічного рівня самого виробництва, бо без цього створити товар, який би відповідав сучасним вимогам, неможливо.

На **товарний знак** видається **свідоцтво** терміном на **10 років** від дати подання заявки до Укрпатенту і **продовжується** за клопотанням власника свідоцтва, поданим протягом останнього року дії свідоцтва, щоразу на **10 років**.

Правова охорона надається знаку, який не суперечить суспільним інтересам, принципам гуманності і моралі та на який не поширюються підстави для відмови в наданні правової охорони, передбаченої Законом.

Обсяг правової охорони, що надається, визначається зображенням знака

та переліком товарів і послуг, внесених до Реєстру, і засвідчується свідоцтвом з наведеними у ньому копією внесеного до Реєстру зображення знака та переліком товарів і послуг.

Об'єктом знака може бути позначення:

- словесні у вигляді слів або сполучень літер;
- зображувальні у вигляді графічних композицій будь-яких форм на площині;
- об'ємні у вигляді фігур або їх композицій у трьох вимірах;
- комбінації вищезазначених.

Знаки можуть бути виконані **в будь-якому кольорі** чи поєднанні кольорів.

Знак **може бути звуковим** (музичний твір або частина), **світловим**, а також кольором чи поєднанням кольорів тощо. Такі знаки реєструються Укрпатентом при наявності технічної можливості внесення їх до Реєстру та оприлюднення інформації стосовно їх реєстрації.

Не можуть одержати правову охорону позначення, які зображують або імітують:

- ◆ державні герби, прапори та інші державні символи (емблеми);
- ◆ офіційні назви держав;
- ◆ емблеми, скорочені або повні найменування міжнародних, міжурядових організацій;
- ◆ офіційні контрольні, гарантійні та пробірні клейма, печатки;
- ◆ нагороди та інші відзнаки (вищезазначені можуть бути включені до знака як елемент, що не охороняється, якщо на це є згода відповідного компетентного органу або їх власників);
- ◆ які не мають розрізняльної здатності та не набули такої внаслідок їх використання;
- ◆ які складаються лише з позначень, що є загальноважли- вими як позначення товарів і послуг певного виду;
- ◆ загальноживані символи і терміни;
- ◆ які вказують на вид, якість, кількість, властивості, призначення, цінність товарів та послуг і послуг, а також на
- ◆ місце і час виготовлення чи збуту товарів або надання послуг;
- ◆ неправдиві, що вводять в оману;
- ◆ тотожні позначення або схожі настільки, що їх можна сплутати з іншими знаками;
- ◆ що відтворюють промислові зразки, назви відомих в Україні творів науки, літератури і мистецтва, прізвища, імена, псевдоніми та похідні від них, портрети і факсиміле відомих осіб без їх згоди.

Іноземні особи та особи без громадянства мають **рівні права** з особами України відповідно до міжнародних договорів.

Захист права на фірмові найменування та знаки

Захист фірмових найменувань **здійснюється непрямим шляхом**, зокрема, законодавством України передбачено, що **позначення, які є тотожними або схожими** настільки, що їх **можна сплутати** з фірмовими найменуваннями, що

відомі в Україні і належать іншим особам, які одержали право на них до дати подання в Україні заявки щодо однорідних товарів і послуг, **не можуть бути зареєстровані** як знаки для товарів і послуг, а в разі їх реєстрації власник попереднього права може вимагати визнання недійсним таких реєстрацій.

Крім того, за законодавством України **використання чужого** фірмового найменування **є недобросовісною конкуренцією** і тягне за собою **цивільну, адміністративну** або **кримінальну** відповідальність (див. ст. 1, 4, 20 Закону України "Про захист від недобросовісної конкуренції").

Захист прав на товарні знаки може здійснюватись в **адміністративному, змішаному** або **судовому** порядку. Порушенням прав вважається будь-яке посягання на них з боку третіх осіб. Якщо були заподіяні майнові чи моральні збитки, вони мають бути **відшкодовані** порушником.

Право на захист має також особа, яка користується знаком на підставі **ліцензійного договору**, якщо інше не передбачено ним.

Суди відповідно до їх компетенції розглядають спори про встановлення власника свідоцтва, укладення та виконання ліцензійних договорів, порушення майнових прав власника свідоцтва.

Оформлення знака для товарів і послуг

Товарний знак може бути **зареєстрований в будь-якому кольорі** або кольоровому об'єднанні. На **кожний колір** або кольорове поєднання подається **окрема заявка** (вимога єдності).

Видача свідоцтва на товарний знак проводиться Укрпатентом на підставі подання заявки після реєстрації товарного знака в Держреєстрі України.

Володарем свідоцтва на товарний знак може бути **фізична або юридична особа**, що займається підприємницькою діяльністю. Може бути колективний знак для об'єднання осіб, що займаються виробництвом товарів або наданням послуг, що мають спільні характерні ознаки.

Заявка складається **українською мовою** і повинна **містити**:

- ◆ **Заяву** про реєстрацію знаку відповідної форми — 1 прим,
- ◆ **Зображення знака**, що заявляється (на бланку заяви під кодом (540), додатково у чорно-білому виконанні — 5 прим., у кольоровому виконанні — 10 примірників.
- ◆ **Опис** знака — 1 прим, (в заяві або в додатку).
- ◆ **Перелік товарів і послуг**, для яких заявник просить зареєструвати знак, згрупованих за міжнародною класифікацією товарів і послуг (МКТП) (наприклад, клас 7 — машини і верстати; двигуни...) 1 прим, (класи в заяві, в додатку перелік класів).
- ◆ **Документи**, що додаються до заяви — по 1 прим.:
 - **про сплату збору** за подання заяви, в тому числі за експертизу (разом із заявкою або протягом 2-х місяців);

- що підтверджує показ експонатів з використання заявленого знака на виставці (на право пріоритету);
- довіреність на ім'я представника;
- статут колективного знака.

Вимоги до зображення знака:

- ◆ подаються у вигляді фотокопії або друкарського відбитка розміром 8x8 см; для об'ємного знака фотокопія у ракурсі, який дає можливість уявити весь об'єкт у цілому, крім того — зображення всіх необхідних проекцій;
- ◆ якщо знак -етикетка, то її розмір не більше 14x14 см;
- ◆ звукове (світлове) позначення надається у вигляді фонограм (відеозапису) на аудіо-, відеокасеті.

Статут колективного знака має містити такі відомості:

- ◆ повне найменування і адресу особи, якій дані повноваження (довіреність);
- ◆ повне найменування і адресу осіб, які мають право використовувати колективний знак;
- ◆ умови використання колективного знака і відомості стосовно прав і обов'язків членів колективу на випадок порушень щодо використання знака.

Експертиза і реєстрація свідоцтва на знаки для товарів і послуг

Національна процедура експертизи заявки на знаки регламентується Правилами і здійснюється в Укрпатенті.

- 1) Після встановлення дати і надання в Укрпатенті документа про сплату збору проводиться експертиза за формальними ознаками. Якщо виникають питання за результатами формальної експертизи, для внесення змін і надання додаткової інформації для відповіді замовнику дається два місяці після одержання повідомлення.
- 2) Проводиться експертиза за критеріями охороноспроможності, при цьому можна зажадати додаткові матеріали і зажадати від Укрпатента протягом одного місяця копії матеріалів, що протиставляються експертизою. За поважних причин строки можуть бути поновлені протягом шести місяців від дати пропущеного строку за умов додаткового збору.
- 3) У разі відповідності позначення всім критеріям охороноспроможності або поки додаткові матеріали заявника, надані на попередню відмову в реєстрації, мають докази на користь реєстрації, приймається рішення про реєстрацію знака. Це рішення відправляється заявнику з пропозицією сплатити відповідний збір за видачу свідоцтва.
- 4) Після отримання Укрпатентом копії платіжного документа, Управління державних реєстрів проводить державну реєстрацію знака для творів і послуг.
- 5) Потім здійснюється публікація відомостей про зареєстрований знак в офіційному бюлетені "Промислова власність".
- 6) Видача свідоцтва здійснюється у місячний термін після публікації.

Рішення експертизи про **відмову у видачі** свідоцтва може бути **оскаржено** заявником в Апеляційній раді Укрпатенту протягом трьох місяців з дати отримання такого рішення, а розгляд триває до чотирьох місяців.

У разі незгоди з рішенням Апеляційної ради заявник може протягом шести місяців з дати отримання такого рішення **оскаржити його в судовому порядку**.

Оформлення міжнародної заявки на товарний знак та її експертиза

Міжнародна реєстрація товарних знаків проводиться згідно з Мадридською угодою, яка набула чинності 14.04.1891 р., шляхом подання заявки в Міжнародне бюро ВОІВ (якщо заявник є громадянином однієї з договірних держав або проживає чи має підприємство на її території).

28.10.94 р. Україна підписала новий міжнародний договір про закони щодо товарних знаків, який має забезпечити гармонізацію законодавства у цій сфері і тим самим значно спростити реєстрацію знаків у зарубіжних країнах. Було прийнято ряд міжнародних угод про товарні знаки.

Для міжнародної реєстрації спочатку заявник повинен зареєструвати знак у своєму національному або регіональному патентному відомстві. Після цього він може подати заявку на міжнародну реєстрацію через національне або регіональне відомство (в Україні через Укрпатент).

Після проведення міжнародної реєстрації відомості про знак публікуються Міжнародним бюро, і про це повідомляються договірні держави, в яких заявник просить охорону свого знака. Кожна держава має право протягом одного року заявити своє рішення (якщо відповіді не надійде, реєстрація автоматично отримує чинність національної реєстрації).

Правила міжнародної реєстрації надають переваги:

- ◆ подається одна заявка на одній мові (французькій);
- ◆ сплата лише в один орган (Міжнародне бюро в швейцарських франках);
- ◆ продовження реєстрації або внесення змін кожні 20 років (а не 10 років);
- ◆ скорочується обсяг роботи для національного патентного відомства.